

بهدار الله الحرام

شرح جامع
حقوق بیمه

تامین اجتماعی

(تئوری - کاربرد)

مؤلف: علی سلیمی

مدرس دانشگاه

کارشناس در: امور مالیاتی، کار و تأمین اجتماعی

و امور ثبتی

به انضمام مجموعه قوانین و مقررات مربوط

سرشناسه	سلیمی، علی، ۱۳۴۹
عنوان و نام پدیدآور	شرح جامع حقوق بیمه و تأمین اجتماعی (تئوری، کاربردی)
مشخصات نشر	تهران، کتاب آوا، ۱۴۰۱
مشخصات ظاهری	۴۲۰ ص
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۳۴۶-۶۹۷-۵
وضعیت فهرست نویسی	فیا
شناسه افزوده	سلیمی، شقایق، ویراستار
رده بندی کنگره	۷/۱۴۷BP
رده بندی دیویی	۳۰۷/۲۹۷
شماره کاتالانسی ملی	۶۰۳۱۸۶۸

شرح جامع حقوق بیمه و تأمین اجتماعی (تئوری، کاربردی)

انتشارات کتاب آوا

مولف:	علی سلیمی
ناظر و ویراستار فنی:	شقایق سلیمی
ناشر:	کتاب آوا
نوبت چاپ:	اول - ۱۴۰۱
شمارگان:	۳۰۰ نسخه
قیمت:	۲۰۰,۰۰۰ تومان
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۳۴۶-۶۹۷-۵

نشانی دفتر مرکزی: انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، بن بست حقیقت، پلاک ۴، طبقه ۲، واحد ۴

شماره‌های تماس: ۶۶۹۷۴۶۴۵ | ۶۶۹۷۴۱۳۰ | ۶۶۴۰۷۹۹۳ | دورنگار: ۶۶۴۶۱۱۵۸

www.avabook.com avabook_kazemi@yahoo.com

فروشگاه کتاب آوا: اسلام‌شهر، خیابان صیاد شیرازی (خیابان دانشگاه) جنب فرمانداری

تلفن: ۵۶۳۵۴۶۵۱

هرگونه تکثیر این اثر از طریق ارسال یا بارگذاری فایل الکترونیکی، یا چاپ و نشر کاغذی آن بدون مجوز ناشر، به هر شکل، اعم از فایل، سی‌دی، افست، ریسوگراف فتوکپی، زیراکس یا وسایل مشابه، به صورت متن کامل یا صفحاتی از آن، تحت هر نام اعم از کتاب، راهنما، جزوه، یا وسیله کمک آموزشی، در فضای واقعی یا مجازی، و همچنین توزیع، فروش، عرضه یا ارسال اثری که بدون مجوز ناشر تولید شده، موجب پیگرد قانونی است.

این کتاب با کاغذ حمایتی چاپ شده است

۲۱.....	بخش اول: حقوق بیمه
۲۳.....	فصل اول: کلیات
۲۴.....	تکامل نهاد بیمه همراه با تکامل جوامع بشری
۲۴.....	مبحث اول - تحولات بیمه
۲۶.....	گفتار اول - تاریخچه بیمه در جهان
۲۷.....	بیمه آتش سوزی
۲۷.....	بیمه های اجباری
۲۷.....	گفتار دوم - بیمه و تعاون
۲۸.....	گفتار سوم - ارتباط بیمه با سایر علوم :
۲۸.....	بند الف - بیمه و اقتصاد
۲۹.....	بند ب - آمار و احتمالات
۲۹.....	بند ج - تعاون
۲۹.....	بند د - حسابداری
۲۹.....	بند ه - حقوق بیمه
۳۱.....	گفتار چهارم - بیمه در ایران
۳۱.....	بند الف : بیمه در ایران باستان
۳۱.....	بند ب : بیمه در ایران معاصر
۳۲.....	تأسیس شرکت سهامی بیمه ایران
۳۳.....	بند ج - تشکیلات اداری بیمه
۳۷.....	فصل دوم: ماهیت بیمه
۳۷.....	گفتار اول - بیمه در لغت
۳۷.....	بیمه در علم لغت (معنای لغوی بیمه)
۳۷.....	گفتار دوم - بیمه از دیدگاه حقوقدانان
۳۸.....	گفتار سوم - بیمه از دیدگاه فقها
	بندالف - دلائل فقهی معتقد بر حرام بودن بیمه: (علماء عامه = اهل سنت) (در بیان اجمال
۳۸.....	دلائل علماء عامه = اهل سنت ،در حرمت بیمه)

بند ب - دلایل فقهی معتقد بر حلال بودن بیمه (فقهاء امامیه)	۳۹
بند ج - نظریه امام خمینی در خصوص عقد بیمه	۴۲
گفتار چهارم - اوصاف عقد بیمه	۴۲
بند الف - شرایط عام عقد	۴۳
بند ب - اوصاف خاص عقد بیمه	۴۴
فصل سوم: قرارداد بیمه	۴۹
گفتار اول - مفاهیم اساسی قراردادهای بیمه	۵۰
بند الف - بیمه گذار	۵۰
بند ب - بیمه شده	۵۰
بند ج - بیمه گر (شرکت بیمه، مؤسسه بیمه)	۵۰
بند د - خطر یا موضوع بیمه شده	۵۱
بند ه - حق بیمه (مبلغ حق بیمه)	۵۱
بند و - مبلغ بیمه شده (تعهد بیمه گر، حدود تعهد بیمه گر، غرامت بیمه، سرمایه بیمه)	۵۲
بند ز - ذینفع (استفاده کننده از سرمایه بیمه، ذی نفع بیمه نامه)	۵۲
بند ح - مدت بیمه (مدت قرارداد، مدت بیمه نامه، مدت قرارداد بیمه)	۵۲
بند ط - فرانشیز (سهم خسارت و عهده بیمه گذار)	۵۳
بند ی - خسارت یا غرامت	۵۳
بند ک - دعاوی خسارت	۵۴
بند ل - قاعده نسبی: (اضافه بیمگی، کم بیمگی)	۵۴
گفتار دوم - انواع قرارداد های بیمه	۵۵
بند الف - قراردادهای الحاقی	۵۵
بند ب - قراردادهای اختصاصی	۵۶
گفتار سوم - سمت در انعقاد عقد و نفع بیمه ای	۵۶
بند الف - نفع بیمه ای	۵۶
بند ب - سمت در عقد بیمه	۵۷
بند ج - بیمه برای حساب دیگری	۵۸
گفتار چهارم - وظایف، تعهدات و مسئولیت (بیمه گذار، بیمه گر)	۵۸
بند الف - وظایف بیمه گذار	۵۸
بند ب - وظایف بیمه گر	۶۰
بند ج - شرایط و نحوه پرداخت حق بیمه	۶۰
گفتار پنجم - اصول حاکم بر قراردادهای بیمه ای	۶۱
بند الف - اصول و شرایط قرارداد های بیمه	۶۱

۶۷	بند ب - اصول اختصاصی قراردادهای بیمه
۶۷	گفتار ششم - پایان قرارداد بیمه
۷۱	فصل چهارم: قواعد خاص بیمه‌های خسارت
۷۱	گفتار اول - اصل جبران خسارت و تعهدات بیمه گر
۷۲	گفتار دوم - پرداخت خسارت
۷۳	گفتار سوم - منع بیمه بالاتر از قیمت واقعی مال
۷۴	گفتار چهارم - انتقال مالکیت مال موضوع بیمه
۷۷	فصل پنجم: ریسک‌های بیمه‌ای
۷۷	گفتار اول - خطرات و ریسک ها از دیدگاه های بیمه ای
۷۷	گفتار دوم - طبقه بندی وقایع و حوادث
۷۸	گروه اول: خسارات و بلایای طبیعی
۷۸	گروه دوم: خسارات تدریجی
۷۸	گروه سوم: حوادث و خسارات ناشی از عمل انسان ها
۷۸	گفتار سوم - مشخصات ریسک های بیمه پذیر
۷۹	گفتار چهارم - استثنائات، عمومی و قانونی (خسارات غیر قابل پرداخت و موارد استثناء)
۸۰	بند الف - استثنای ایراد خسارت عمدی در زمینه بیمه های خسارت
۸۰	بند ب - استثنای قراردادی پوشش بیمه
۸۱	گفتار پنجم - مفهوم تشدید ریسک (خطر)
۸۱	بند الف - مهلت اعلام تشدید ریسک
۸۲	بند ب - آثار و عواقب تشدید خطر
۸۳	بند ج - کاهش خطر
۸۳	بند د - ضمانت اجراهای عدم اعلام صحیح
۸۹	گفتار ششم - وقوع حادثه برای موضوع بیمه
۸۹	بند الف - وظایف بیمه گذار در صورت وقوع حادثه برای موضوع بیمه
۹۰	بند ب - وظایف بیمه گر در صورت وقوع حادثه برای موضوع بیمه
۹۳	فصل ششم: بیمه اشیاء و اموال
۹۳	مبحث اول: بیمه‌های اشیاء و اموال
۹۴	گفتار اول: محدودیت‌های بیمه اموال
۹۴	مبحث دوم: بیمه اتومبیل
۹۹	مبحث سوم: بیمه آتش سوزی
۱۰۴	مبحث چهارم - بیمه باربری

۱۰۵	گفتار اول - بیمه باربری داخلی
۱۰۵	بند الف - خطرات اصلی
۱۰۵	بند ب - خطرات اضافی
۱۰۵	گفتار دوم - بیمه حمل و نقل زمینی
۱۰۶	گفتار سوم - بیمه حمل و نقل هوایی
۱۰۶	بند الف - بیمه اموال: هواپیما، بدنه، کالاها
۱۰۶	بند ب: اشخاص: مسافران، خدمه
۱۰۶	بند ج: مسئولیت: مسافران، اشخاص ثالث
۱۰۸	گفتار چهارم: موسسات بیمه هواپیما
۱۰۸	گفتار پنجم: بیمه حمل و نقل دریائی
۱۰۹	گفتار ششم: محدوده بیمه حمل و نقل بین المللی
۱۱۰	بند الف: مسئولیت شرکت های حمل و نقل بین المللی کالا (CMR)
۱۱۱	بند ب - کارگزاران بیمه های حمل و نقل
۱۱۱	مبحث پنجم: بیمه مهمانبری
۱۱۲	گفتار اول: بیمه تمام خطر بیمانکاری
۱۱۲	گفتار دوم: بیمه تمام خطر نصب
۱۱۲	گفتار سوم: بیمه شکست ماشین آلات
۱۱۲	گفتار چهارم: بیمه تمام خطر ماشین آلات و تجهیزات بیمانکاران
۱۱۳	مبحث ششم - احکام خاص بیمه های اموال
۱۱۳	گفتار اول - جانشینی بیمه گر در رجوع به ثالث مسئول خسارت در بیمه اموال
۱۱۳	گفتار دوم - طبیعت جانشینی بیمه گر در دعوی علیه مسئول حادثه
۱۱۵	فصل هفتم: بیمه های مسئولیت
۱۱۵	گفتار اول - انواع مسئولیت
۱۱۵	بند الف - مسئولیت اخلاقی
۱۱۶	بند ب - مسئولیت قانونی
۱۱۶	گفتار دوم - مبانی مسئولیت مدنی
۱۱۶	بند الف - نظریه تقصیر
۱۱۷	بند ب - نظریه خطر
۱۱۷	بند ج - نظریه تضمین حق
۱۱۷	گفتار سوم - بیمه مسئولیت مدنی
۱۱۸	گفتار چهارم - مسئولیت مدنی در حقوق ایران
۱۱۸	بند الف) قاعده اتلاف

۱۱۹	بند ب) قاعده تسبیب.....
۱۲۰	گفتار پنجم - انواع بیمه های مسئولیت مدنی.....
۱۲۰	بندالف - بیمه مسئولیت شخص ثالث اتومبیل:.....
۱۲۱	بندب - بیمه مسئولیت های عمومی:.....
۱۲۱	بندج - انواع بیمه های مسئولیت عمومی.....
۱۲۲	بند د- بیمه مسئولیت حرفه ای.....
۱۲۳	بند ه- بیمه مسئولیت کارفرمایان.....
۱۲۳	بند و- بیمه مسئولیت کالا:.....
۱۲۴	بند ز- بیمه مسئولیت قراردادی:.....
۱۲۴	گفتار ششم - احکام خاص بیمه های مسئولیت.....
۱۲۴	بند الف - خطر موضوع بیمه مسئولیت.....
۱۲۵	بند ب- طلب زیان دیدگان از حادثه.....
۱۲۷	فصل هشتم: بیمه های اشخاص (زندگی).....
۱۲۷	گفتار اول - بیمه های اشخاص.....
۱۲۹	بند الف - انواع بیمه های اشخاص.....
۱۳۰	بند ب- تفاوت بیمه اشخاص با سایر بیمه ها.....
۱۳۱	گفتار دوم - بیمه درمانی و مازاد درمان.....
۱۳۲	بند الف- بیمه درمانی اجباری.....
۱۳۳	بند ب- بیمه تکمیل درمان (تامین مازاد هزینه های درمانی).....
۱۳۴	گفتار سوم- بیمه حوادث.....
۱۳۵	گفتار چهارم - بیمه بازنشستگی.....
۱۳۶	گفتار پنجم - بیمه عمر.....
۱۳۶	بند الف- تاریخچه ی بیمه ی عمر.....
۱۳۷	بند ب- تعریف بیمه عمر.....
۱۳۸	بند ج- شرایط بیمه عمر.....
۱۴۰	بند د- مزایای بیمه عمر و تشکیل سرمایه.....
۱۴۱	بند ه- انواع بیمه های عمر.....
۱۴۳	بند و- بیمه مستمری بازماندگان.....
۱۴۶	بند ز- بسته بیمه ای.....
۱۴۷	فصل نهم: بیمه های اعتبار، تضمین و زبان پولی.....
۱۴۸	گفتار اول - بیمه های اعتباری.....

بند الف - بیمه های اعتبار صادراتی.....	۱۴۸
بند ب - بیمه صادراتی ایران (صندوق ضمانت صادرات).....	۱۵۰
بند ج - شرکت بیمه صادرات و سرمایه گذاری.....	۱۵۰
گفتار دوم - بیمه تضمین.....	۱۵۱
گفتار سوم - بیمه عدم النفع (وقفه در فعالیت).....	۱۵۱
گفتار چهارم - بیمه صداقت و امانت.....	۱۵۲

بخش دوم - تأمین اجتماعی فصل اول: کلیات.....

مبحث اول - مفهوم ، مبانی و ویژگی های حقوق تأمین اجتماعی.....

گفتار اول - اصطلاح تأمین اجتماعی.....	۱۵۵
گفتار دوم - حقوق تأمین اجتماعی.....	۱۵۶
گفتار سوم - مبانی تأمین اجتماعی.....	۱۵۷
گفتار چهارم - ویژگی های عمومی حقوق تأمین اجتماعی در جهان.....	۱۵۸
مبحث دوم - حقوق تأمین اجتماعی در ایران.....	۱۵۹
گفتار اول - مشخصات حقوق تأمین اجتماعی.....	۱۵۹
گفتار دوم - تاریخچه و روند قانون گذاری تأمین اجتماعی در ایران.....	۱۶۰
بند الف - اولین قانون بیمه اجباری در ایران.....	۱۶۲
بند ب - قانون کار سال ۱۳۲۵ و ایجاد نگاه رفاه اجتماعی.....	۱۶۴
بند ج - تأسیس سازمان بیمه های اجتماعی کارگران.....	۱۶۴
گفتار سوم - تحولات تأمین اجتماعی بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران.....	۱۶۵
بند الف - تأمین اجتماعی در قانون اساسی.....	۱۶۶
بند ب - تأمین اجتماعی در قوانین عادی.....	۱۶۷

فصل دوم: سازمان ها و مؤسسات فعال در زمینه تأمین اجتماعی در ایران.....

مبحث اول - سازمان های فعال بر مبنای نظام بیمه ای.....	۱۷۰
گفتار اول - سازمان های ارائه دهنده خدمات بهداشتی ، درمانی و پزشکی.....	۱۷۰
گفتار دوم - سازمان های متولی پرداخت مستمری بازنشستگی ، از کارافتادگی و وظیفه بگیری.....	۱۷۰
مبحث دوم - سازمان های حمایتی.....	۱۷۰
مبحث سوم - سازمان های امدادی.....	۱۷۱

فصل سوم: سازمان تأمین اجتماعی.....

گفتار اول - ارکان سازمان تأمین اجتماعی.....	۱۷۴
---	-----

۱۷۵	بند الف - شورای عالی (رکن تصمیم گیرنده)
۱۷۷	بند ب- رکن اداره کننده (هیئت مدیره ، مدیرعامل)
۱۷۸	بند ج - هیئت نظارت (رکن نظارت کننده)
۱۷۹	گفتار دوم - مشمولین قانون تأمین اجتماعی
۱۸۱	گفتار دوم - منابع مالی سازمان تأمین اجتماعی
۱۸۲	بند الف - حق بیمه اجباری
۱۸۳	بند ب - حق بیمه شاغلین در کارهای سخت و زیان آور
۱۹۹	بند ب - حق بیمه اختیاری
۲۰۹	گفتار چهارم - حمایت تأمین اجتماعی
۲۰۹	بند الف - غرامت و دستمزد
۲۱۱	بند ب - بارداری
۲۱۲	بند ج - ازدواج و عائلهمندی
۲۱۲	بند د- بیمه بیکاری
۲۱۷	بند اول: مستمری از کار افتادگی
۲۲۰	بند دوم: مستمری بازنشستگی
۲۲۴	بند سوم: مستمری ناشی از مرگ بیمه شده

۲۳۱	ضمائم
۲۳۱	قانون بیمه (مصوب ۱۳۱۶/۰۲/۰۷)
۲۳۱	معاملات بیمه
۲۳۲	فسخ و بطلان
۲۳۵	مسئولیت بیمه گر
۲۳۸	قانون مسئولیت مدنی (مصوب: ۱۳۳۹/۲/۷)
۲۴۱	قانون تأمین اجتماعی (مصوب: ۱۳۵۰/۴/۳)
۲۴۱	فصل اول - تعاریف - کلیات
۲۴۷	فصل دوم - ارکان و تشکیلات
۲۵۱	فصل سوم - منابع درآمد - مأخذ احتساب حق بیمه و نحوه وصول آن
۲۵۸	فصل چهارم- مقررات مالی
۲۵۹	فصل پنجم - حوادث و بیماریها و بارداری
۲۶۳	فصل ششم - از کار افتادگی
۲۶۵	فصل هفتم - بازنشستگی

با افزایش دغدغه‌ها و استرس‌های روزانه، احتمال وقوع اتفاقی که باعث می‌شود شخص، متحمل خسارت شود، بسیار است. درباره بیمه زیاد می‌شنویم و می‌خوانیم، حتی بعضی از رشته‌های بیمه‌ای بیمه شخص ثالث و بیمه‌های درمانی در ذهن، پررنگ‌تر هستند و اکثر مردم با اهمیت آنها آشنا هستند و مردم وقتی به اهمیت بیمه پی می‌برند که دچار حادثه یا خسارت شوند و نیاز به جبران خسارت‌های وارده باشد. بیمه یک حامی در شرایط در شرایط مختلف از افراد آینده‌نگر در برابر ریسک‌های احتمال مختلف حمایت می‌کند. و نامی آشنا برای تمام افراد در سراسر جهان است، چرا که بیمه و بیمه‌گری به بخش مهم و غیر قابل حذف جامعه و زندگی شخصی افراد تبدیل شده است. تاجران چینی نخستین کسانی بودند که ارزش بیمه را درک کردند و از این روش برای جبران خسارت‌های وارد شده به اموال و کالاهایشان بهره بردند. یکی از مهمترین خطرات، غرق کشتی‌های حاوی محموله کالا بود که در اثر آن صاحبان کشتی‌ها و کالاها، دارایی‌هایشان را از دست می‌دادند. غرق کشتی برای صاحبان کالاها و کشتی مصیبت جبران ناپذیری بود که غیرقابل پیگیری به نظر می‌رسید. حتی امروز در فرهنگ ضرب المثل ایرانیان به کسی که خیلی غمگین و غصه دار باشد می‌گویند «مگر کشتی هایت غرق شده است»

بیمه به شکل حرفه‌ای و امروزی آن برای نخستین بار در سال ۱۲۶۹ هجری شمسی در ایران ایجاد شد. اما فعالیت جدی و قاعده‌مند در سال ۱۳۱۰ بود که قانون و نظام نامه‌ای راجع به ثبت شرکت‌ها به تصویب رسید. با گسترش روز افزون تعداد شرکت‌های بیمه‌های خارجی فعال، ضرورت تاسیس شرکت بیمه ایرانی بیش از پیش احساس شد، تا آنکه در شهریور سال ۱۳۱۴ اولین شرکت سهامی بیمه به نام شرکت سهامی بیمه ایران با سرمایه ۲۰ میلیون ریال از سوی دولت تاسیس شد.

با پیدایش تشکلهای گروهی و کارکردی و ایجاد قوانین و حقوق کار در محیط‌های صنعتی و با هدف تامین منافع کارگران در برابر کلیه خطرات انسانی و شغل علاوه بر نیازهای اولیه، موضوع نیازهای

ثانویه و امنیت فرد مطرح شد که با پیدایش جوامع مدرن با ویژگی‌های شهرنشینی، نظام اقتصادی پیچیده و کلان به تدریج بر نگرش‌های جدید تأمین پیدا گردید.

حقوق تأمین اجتماعی، مجموعه قوانین، برنامه‌ها و خدمات سازمان یافته‌ای که هدف آن تأمین حداقل نیازهای اساسی آحاد جمعیت کشور می‌باشد. فراهم کردن حقوق و تأمین خاص برای کسانی که بیش از خدمت، توانایی فعالیت خود را از دست می‌دهند. افرادی که به علت حادثه در حین کار از کار افتاده شوند مقرری می‌گیرند و کارفرمایان از خانواده هر کارگری که فوت می‌کند حمایت نمایند.

حقوق تأمین اجتماعی مقوله‌ای است که به ابزارها و ساختارهای حقوقی تأمین نیازهای مورد بحث می‌پردازد. و مقرراتی که جامعه و دولت را موظف می‌کند به هنگام گرفتاری زندگی و فشارهای اقتصادی، مردم را مورد حمایت قرار دهند موضوع بحث این رشته حقوقی است.

دولت‌ها تأمین اجتماعی را به این دلیل فراهم می‌کنند که بازارها در بیمه کردن بسیاری از ریسک‌های مهم پیش روی افراد، شکست خورده‌اند. بازارهای بیمه خصوصی با مشکلات کژگزینی، کژمنشی، هزینه‌های معاملاتی بالا و تأمین در برابر ریسک‌های اجتماعی روبرو هستند.